

Ortaokul 5. ve 6. Sınıf Öğrenci ve Öğretmenlerinin Seçmeli Derslere İlişkin Görüşleri*

Views of Secondary School 5 and 6th Grade Students and Their Teachers About Elective Courses

Yasin Akay, Öğretmen, İzmir Buca Hüseyin Avni Ateşoğlu İlkokulu, yasinakay35@hotmail.com
Murat Çırakoğlu, Eğitim Yöneticisi, İzmir Münevver Öğretmen Orta Okulu, cmurat0904@hotmail.com
Burcu Hancı Yanar, Öğretmen, İzmir Mehmet Hikmet Kaşerci Orta Okulu, burcuhanciyanar@gmail.com

ÖZ. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden betimsel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Durum çalışması deseniyle örülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu İzmir ili Çiğli ilçesinde yer alan 3 farklı ortaokulda öğrenim gören 150 5. ve 6. sınıf öğrencisi ve bu okullarda görev yapan 32 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak nitel araştırmalarda kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu ve gözlem formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi ve betimsel analiz birlikte kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda şu sonuçlar elde edilmiştir: Seçmeli derslerin seçiminde ağırlıklı olarak dış etkenlerin veya sağlanacak katkının göz önünde bulundurulduğu belirlenmiştir. Seçmeli derslerin işlenişine ilişkin elde edilen sonuçların ana dersi tekrar, pekiştirme ve desteklemeye yönelik etkinlikleri içerdiği tespit edilmiştir. Derslerin içeriğine ilişkin olumlu ve olumsuz görüşlerin birbirine yakın olduğu ortaya çıkmıştır. Derslerin yararları ile ilgili öğretmen ve öğrenci görüşlerinde farklılıklar olduğu saptanmıştır. Ders sürecinde yaşanan duygu ve davranışlara ilişkin elde edilen verilere göre olumlu ve olumsuz görüşlerin birbirine yakın sayıda olduğu görülmüştür. Bu durum ile gözlem sonuçları genel olarak paralellik göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Seçmeli Ders, 12 Yıllık Zorunlu Eğitim, Ortaokul

ABSTRACT. This research has done by descriptive research method which is one of qualitative ways. Its design is a case study. Working groups of it includes 150 students at 5. and 6. grade and 32 teachers from 3 different secondary schools in Çiğli district of İzmir. Semi-structured interview form and observation form for qualitative research have been used as data collecting tools. While analyzing data, both content analysis and descriptive analyses have been used. Findings of the study are those; while choosing optional courses, students have mostly considered the contribution of the courses to them and external factors. The results about teaching process of the courses show that; elective courses support the core courses by reviewing, by enhancement and supporting activities. It has been found out that, frequency of positive and negative opinions of teachers and students about course contents are nearly the same. Unlike, there are differences between opinions of teachers and students about benefits of courses. Frequency of positive attitudes and behaviors of both teachers and students towards course process are similar with the negative ones. Also, observation results show parallelism with the interview results.

Keywords: Elective Course, 12 Years of Compulsory Education, Junior High School

SUMMARY

Purpose and significance: The aim of this study is to find out views of teachers and students related to elective courses which were just regulated with the 12-year compulsory education system. In this study, the researcher aimed to explain the nature of optional courses in Turkey such as how new regulations on elective courses are viewed by teachers and students, how they are chosen, the views on both content and quality of the courses as well as the effects of these courses on students. This research, hence, tries to shed light on the current state of elective courses delivered in Turkish context.

Methods: This research has done by descriptive research method which is one of qualitative ways. Its design is a case study. Working groups of it includes 150 students at 5. and 6. grade and

* Bu araştırma Gaziantep Üniversitesinde gerçekleştirilen 3. Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

32 teachers from 3 different secondary schools in Çiğli district of İzmir. Semi-structured interview form and observation form for qualitative research have been used as data collecting tools. While analyzing data, both content analysis and descriptive analyses have been used.

Results: Findings of the study are those; while choosing elective courses, students have mostly considered the contribution of the courses to them and external factors. The results about teaching process of the courses show that; elective courses support the core courses by reviewing, by enhancement and supporting activities. It has been found out that, frequency of positive and negative opinions of teachers and students about course contents are nearly the same. Unlike, there are differences between opinions of teachers and students about benefits of courses. Frequency of positive attitudes and behaviors of both teachers and students towards course process are similar with the negative ones. Also, observation results show parallelism with the interview results.

Discussion and Conclusions: At the end of the study, it was found out that elective courses were mostly chosen by parents and teachers. Whereas the students' interests and abilities were not taken into consideration within the process as a prior criterion. In addition, while most of the participant reported that they found elective courses useful, participants at a similar rate remarked that elective courses were not useful.

GİRİŞ

Günümüzde toplumsal, kültürel, ekonomik, siyasal, teknolojik alanlara ait bilgilerde hızlı ve önemli değişimler olmaktadır. Sürekli değişen ve yenilenen bu bilgilere ulaşma ve onları elde etme yollarını öğrenmek gün geçtikçe önem kazanmıştır. Bilgiye ulaşma yollarının bireylere kazandırılması ve geliştirilmesi, değişen ve gelişen dünyaya bireylerin uyum sağlaması ve istenilen hedefler doğrultusunda yetiştirilmesi eğitimle mümkün olmaktadır (Akay, 2012).

Son yıllarda eğitimde reform çabaları, ülkelerin ekonomilerinin bilgiye dayalı olarak büyüdüğünün anlaşılması ile önem kazanmıştır. Özellikle bilgi çağında ülkeler ekonomik gelişmelerini hızlandırmak için eğitim sistemlerine daha çok yatırım yapmaya başlamışlardır. Eğitimde reform çabalarının genel amacı halk eğitimini gerçekleştirmektir. Bu amaç eğitim programlarının güncellenmesi, eğitim kurumlarında iş ve işlemlerin yürütülmesinde izlenen süreçlerin değiştirilmesi, eğitimde yeni yöntem ve tekniklerin uygulanması, eğitim çalışanlarının iş tanımlarının yenilenmesi gibi bazı uygulamalarla gerçekleşmektedir (Ünal, 2013).

Osmanlı Devleti ve sonrasında Türkiye Cumhuriyeti, yaklaşık iki asırdır eğitimde sistem arayışını sürdürmektedir. Eğitimdeki sistem arayışının bir sonucu olarak Türk Eğitim Sistemi'nde eğitim programları bağlamında, Cumhuriyet döneminden bu yana, reform, düzenleme ve yeniden yapılanma gibi çeşitli isimler altında birçok düzenleme yapılmıştır (Akpınar, Dönder, Yıldırım ve Karahan, 2012).

1997 yılında zorunlu eğitim süresi 5 yıldan 8 yıla çıkarılmış; ilköğretim ve ortaokul birleşerek bu okullar 8 yıllık kesintisiz ilköğretim okullarına dönüştürülmüştür. 2005-2006 Eğitim - Öğretim yılından itibaren ilköğretim programlarında köklü değişikliklere gidilmiştir. İlerlemecilik eğitim felsefesine dayalı, yapılandırmacı öğrenme anlayışını temele alan yeni ilköğretim programının üzerinde çoklu zekâ kuramı ve aktif öğrenme yaklaşımı etkili olmuştur (Çirakoğlu ve Saracaloğlu, 2009).

Günümüzde ise; okula başlama yaşı önceden 6-14 ve zorunlu süre 8 yıl iken, 11.04.2012 tarihli ve 28261 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 30.03.2012 tarihli ve 6287 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunuyla bazı kanunlarda değişiklik yapılmasına dair kanun ile zorunlu eğitim süresi 8 yıldan 12 yıla çıkarılmış ve uygulamalarda değişiklik olmuştur. Zorunlu eğitim 4 yıl süreli ilköğretim, 4 yıl süreli ortaokul ve 4 yıl süreli lise eğitimini kapsamaktadır. Öğrencilerin öğrenim gördüğü birinci 4 yıl ilköğretim, ikinci 4 yıl ortaokul ve üçüncü 4 yıl ise lise şeklinde isimlendirilmiştir (MEB, 2012a).

Milli Eğitim Komisyonu bu uygulamanın getiriliş amacını, 8 yıllık kesintisiz eğitimde öğrencilerin yaş grupları ve bireysel farklılıklarının dikkate alınmadığını, genç nüfusun bilgi toplumunun gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatılmadığı, diğer bir deyişle eğitimin işlevlerinin gerçekleştirilmediği, bu nedenle eğitim sisteminde yeni bir yapılanmaya gereksinim duyulduğunu belirterek açıklamaya çalışmıştır (http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2012/12yil_soru_cevaplar.pdf 27 Ocak 2014'te alınmıştır). Bu yeni yapılanmanın diğer bir deyişle eğitim reformunun amaçları; toplumun ortalama eğitim seviyesini yükseltmek ve eğitim sistemini bireylerin ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerinin gerektirdiği yönlendirmeyi yapacak şekilde düzenlemek olarak belirlenmiştir (MEB, 2012a).

4+4+4 eğitim sistemi, birçok ciddi değişimi beraberinde getirmiştir. Aslında birçok boyutu olmasına rağmen, bu sistem, kamuoyunda en çok okula başlama yaşı, eğitim kademeleri ve imam hatip ortaokulu boyutlarıyla tartışılmıştır (Akpınar ve diğ., 2012). Bu reform kapsamında zorunlu öğretimin süresi, okul kademelerinin isimleri ve süreleri değiştirilmiş, kademeler arası geçişler düzenlenmiş, yeni seçmeli dersler oluşturulmuş, öğrencilerin okula başlama ve okuldan mezun olma yaşları değiştirilmiş, öğretmenlerin özlük haklarını etkileyecek çeşitli yasal düzenlemeler yapılmıştır (Ünal, 2013). Bu araştırmanın kapsamı doğrultusunda değişikliğe uğramış alanlardan biri yani "seçmeli dersler" ele alınmıştır.

Seçmeli derslerin öğrencileri hayata hazırladığı; ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkarmada faydalı olduğu kabul görmektedir. Buna yönelik olarak okullarda ders programlarının zorunlu ve seçmeli dersler olarak ikiye ayrıldığı gözlenmektedir. Zorunlu dersler öğrencilerin okullarını bitirebilmek için almaları gereken temel derslerdir. Seçmeli dersler ise okulların ya da öğrencilerin birçoklarının içinden seçebilecekleri derslerdir. Zorunlu dersler dışında öğrenciye alacağı dersleri seçme imkânı vermek günümüz demokratik anlayışına uygun bir yaklaşımdır. Öğrenciye değişik alternatifler sunmak öğrencinin okula karşı olumlu tutumlar geliştirmesine de yardımcı olacaktır (MEB, 2008).

Seçmeli ders okutulmasının dünya üzerinde iki farklı uygulamasının olduğu görülmektedir. Bunlardan birincisi öncelikle Amerika Birleşik Devletleri'ndeki örneğidir. Bu ülkede seçmeli dersler öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkarıcı ve geliştirici bir amaç taşımaktadır. İkinci tür uygulamaya genellikle Avrupa ülkelerinde rastlanmaktadır. İkinci tür uygulamada bazı ülkelerde seçmeli dersler din, tarih ve dil gibi derslerin verilmesinde kullanılmaktadır (Taş, 2004).

Ülkemizde ise seçmeli ders uygulamaları, 1997-1998 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanan sekiz yıllık kesintisiz eğitim kapsamında ilköğretim 6-7-8. sınıf düzeylerinde haftada 1-2 saat olarak gerçekleştirilmiştir. Okutulacak seçmeli dersler; okulun ve çevrenin şartları, öğrencilerin ilgi, istek ve ihtiyaçları ile velilerin görüşleri de dikkate alınarak Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından kabul edilen ilköğretim Haftalık Ders Çizelgelerinde yer alan Seçmeli Dersler Listesinden öğretmenler kurulunca seçilmekteydi (MEB, 2010).

12 yıllık zorunlu eğitim sistemi ile seçmeli ders sayısı, saati ve seçimi ile köklü değişikliklere gidilmiştir. MEB tarafından 2012 yılında yayınlanan 37 sayılı genelgede (EK-2); "Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 69, 98 ve 124 sayılı kararları doğrultusunda; 2012-2013 eğitim-öğretim yılından itibaren tüm resmi ve özel ilkokullarda ve ortaokullarda 1 ve 5. sınıflardan itibaren ve İmam Hatip Ortaokullarında 5. sınıftan itibaren ve liselerde 9. sınıftan başlamak üzere kademeli olarak uygulanacaktır. Bu çizelgeler ve Kurul Kararı'nda yer alan seçmeli derslerle; öğrencilerin akademik başarılarının yanında ilgi ve yeteneklerini keşfetmeleri ve geliştirmeleri amaçlanmıştır. Bu nedenle seçmeli dersler, öğrencilerin ilgi, yetenek ve istekleri doğrultusunda velisinin de rehberliğinde öğrenci tarafından seçilecektir." denmiştir (MEB, 2012b).

Bu genelgede en önemli değişiklik, seçmeli derslerin seçiminin öğrenciye ve velisine bırakılmış olması olarak göze çarpmaktadır. Genelge uyarınca, 2012-2013 eğitim-öğretim yılında 1 ve 5 inci sınıflardan başlamak üzere ilkokul ve ortaokullarda uygulanacak olan Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 25.06.2012 tarihli ve 69 sayılı Kurul Kararı eki ilköğretim Kurumları (İlkokul ve Ortaokul) Haftalık Ders Çizelgesi'nde yer alan 21 seçmeli ders seçeneği

arasından ortaokul 5. Sınıf öğrencileri için ‘Öğretim programlarının uygulanmasında haftanın belirli bir günü/günleri sekiz (8) ders saatlik zaman dilimi “seçmeli ders saatleri” olarak belirlenir.’ ifadesine yer verilmiştir (MEB, 2012c).

Bu doğrultuda, 2012-2013 eğitim-öğretim yılında ortaokul 5. sınıf öğrencileri haftada 28 saati zorunlu toplam 36 saat ders görmüşlerdir. Diğer 6-7-8. sınıf öğrencileri ise eski program doğrultusunda haftada 30 saat ders görmüşlerdir.

2013-2014 eğitim-öğretim yılında ise Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 28.05.2013 tarihli ve 22 sayılı Kurul Kararı ile “İlköğretim Kurumları Haftalık Ders Çizelgesinin Ortaokul Kısımında Değişiklik Yapılması” kararı ile İlköğretim Kurumları Haftalık Ders Çizelgesinde değişikliğe gidilmiştir. Önceki çizelgede 21 seçmeli ders seçeneği arasından haftada 8 saat olarak belirlenen seçmeli ders saati 6 saate indirilmiş; Bilişim Teknolojileri ve Yazılım dersi 5. ve 6. sınıflar için haftada 2 saat zorunlu ders olarak belirlenmiştir (MEB, 2013a).

Bu bağlamda, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında ortaokul 5.ve 6. sınıf öğrencileri haftada 29 saati zorunlu toplam 35 saat ders görmüşlerdir. Diğer 7. ve 8. Sınıf öğrencileri ise eski program doğrultusunda haftada 30 saat ders görmüşlerdir.

2013-2014 Eğitim-Öğretim yılında ortaokul 5. ve 6. sınıflar için okutulacak seçmeli derslerin listesi Tablo 1’de verilmiştir (MEB, 2013a).

Tablo 1. 2013-2014 eğitim-öğretim yılı ortaokul 5. ve 6. sınıf seçmeli dersler listesi

No	Dersin Adı	5. Sınıf	6. Sınıf
1	Din, Ahlak ve Değerler	Kur’an-ı Kerim (4)	2
2		Hz. Muhammed’in Hayatı (4)	2
3		Temel Dinî Bilgiler (2)	2
4	Dil ve Anlatım	Okuma Becerileri (1)	2
5		Yazarlık ve Yazma Becerileri (4)	2
6		Yaşayan Diller ve Lehçeler (4)	2
7	Yabancı Diller	Yabancı Dil (Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul Edilen Diller) (4)	2
8	Fen Bilimleri ve Matematik	Bilim Uygulamaları (4)	2
9		Matematik Uygulamaları (4)	2
10	Sanat ve Spor	Görsel Sanatlar (Resim, Geleneksel Sanatlar, Plastik Sanatlar vb.) (4)	2 / (4)
11		Müzik(4)	2 / (4)
12		Spor ve Fizikî Etkinlikler (Alanlara Göre Modüller Oluşturulacaktır) (4)	2 / (4)
13	Sosyal Bilimler	Drama (2)	2
14		Zekâ Oyunları (4)	2
15		Halk Kültürü (1)	2
16		Hukuk ve Adalet (1)	2
Seçilebilecek Ders Saati		6	6

Tablo 1’de yer alan seçmeli derslerin uygulanmasına ilişkin yapılan açıklama şu şekildedir (MEB, 2013a):

1. Seçmeli derslerin kaç kez alınabileceği dersin adının yanında parantez içinde belirtilmiştir.
2. Seçmeli derslerden birden fazla sınıf düzeyinde alınabilecek derslerin öğretim programları modüler bir yapıda oluşturulacaktır. Öğrenciler bu derslerden herhangi birini, 5-8. sınıf arasında herhangi bir sınıfta ya da sürekli olarak alabileceklerdir. Öğrenci, beşinci sınıftan itibaren programda seçmeli olarak yer alan bir dersi ilk kez sekizinci sınıfta alabileceği gibi, bu dersi beşinci sınıftan itibaren sürekli olarak seçebilir ya da herhangi bir sınıf düzeyinde başka bir alandan ders seçebilir.
3. Sanat ve Spor, Görsel Sanatlar, Müzik, Spor ve Fizikî Etkinlikler dersleri öğrencilerin tercihlerine bağlı olarak iki (2) ya da dört (4) ders saati olarak seçilebilir.

Bunlara ek olarak MEB'in 11/06/2013 tarihli yazısında; 2013-2014 eğitim-öğretim yılında 5. ve 6. sınıflarda okuyacak öğrencilerin seçmeli derslerle ilgili tanıtım videolarını Bakanlığın web sayfasından izlemeleri, daha sonra öğrencilerin ilgi, istek ve yeteneklerine göre seçmek istediği derslerden 10 dersi öncelik sırasına göre Bakanlığın göndermiş olduğu matbu dilekçe örneğine uygun olarak belirleyerek okul müdürlüklerine yazılı olarak bildirmeleri istenmiştir. Bunun yanı sıra, okul müdürlüklerine yazılı olarak beyan edilen ders seçimlerinin veliler tarafından ayrıca e-okul sistemine girişinin yapılması gerektiği belirtilmiştir. İlgili yazıda 2012-2013 eğitim-öğretim yılında ilkökul 4. sınıf öğrencilerine ders seçimi yapabilmeleri için sınıf öğretmenlerinin rehberlik edeceği, okullarda en az 10 öğrencinin aynı dersi seçmesi durumunda ilgili seçmeli dersin açılacağı, okul yönetimlerinin hangi seçmeli dersin okutulacağına dair herhangi bir yönlendirme yapamayacağı ifade edilmiştir. Aynı yazıda okullarda ilgili alanda yeterli öğretmenin bulunmadığı seçmeli derslerin seçilmesi halinde, öncelikle diğer okullardan maaş/ek ders karşılığı görevlendirmeler yoluyla öğretmen temin edileceği, bunun da mümkün olmadığı hallerde ücretli öğretmen temin edilmek suretiyle bu derslerin okutulacağına da vurgu yapılmıştır (MEB, 2013b).

Tüm bu bilgiler doğrultusunda araştırmanın amacı, henüz yeni uygulamaya koyulmuş olan 12 yıllık kesintili zorunlu eğitimle birlikte yeniden düzenlenen seçmeli derslere ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşlerini ortaya koymaktır.

Alınan görüşlerle yeni seçmeli ders düzenlemesinin öğrenci ve öğretmenlerce nasıl karşılandığı, nasıl seçildiği, derslerin içeriği ve niteliği, öğrenciler üzerindeki etkileri ifade edilmeye çalışılmıştır. Bu araştırmayla birlikte henüz etkileri tam olarak belirlenemeyen yeni eğitim sisteminin düzenlemelerinden biri hakkında eğitimin tüm paydaşlarına açıklayıcı bilgiler sağlamak amaçlanmıştır. Dolayısıyla bu konuyla ilgili yapılan diğer araştırmalar gibi özellikle hedef kitleyle çalışılan bu araştırma seçmeli derslerin neler olması gerektiği konusunda, katkısı olmayan derslerin yeniden gözden geçirilmesine ve programlar oluşturulurken yapılması gereken ihtiyaç analizine katkı sağlayabilir. Programın eğitim durumları kısmındaki eksiklerin görülmesi ve giderilmesi ve duyuşsal alan kazanımlarının da dikkate alınmasına ışık tutacağı ve uygulamayla ilgili katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Tüm bu bilgiler ışığında bu çalışmanın problem cümlesi "*Ortaokul 5. ve 6. sınıf öğrenci ve öğretmenlerinin seçmeli derslere ilişkin görüşleri nelerdir ve seçmeli ders işleme süreci nasıldır?*" şeklinde belirlenmiştir. Bu probleme cevap bulmak amacıyla aşağıda verilen sorulara cevap aranmıştır.

1. Öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre öğrencilerin seçmeli dersleri seçme nedenleri nelerdir?
2. Öğrenci ve öğretmenlere göre öğrenciler derslerin seçiminde kimlerden ve nasıl yardım almışlardır? Öğrenciler seçmeli dersleri seçerken nelere dikkat etmişlerdir?
3. a) Öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre seçmeli dersler nasıl işlenmektedir? Öğretmenlerin kullandıkları yöntem ve teknikler nelerdir?
b) Öğretmenlerin derslerin içeriği ve niteliği hakkındaki görüşleri nelerdir?
c) Seçmeli dersler nasıl işlenmektedir?
4. a) Seçmeli derslerin katkısına ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri nelerdir?
b) Seçmeli derslerin öğrencilere sağladığı katkılar nelerdir?
c) Öğrenci ve öğretmenlerin, seçmeli dersler işlenirken hissettiklerine ilişkin görüşleri nelerdir?
d) Öğrenci ve öğretmenlerin ders sürecindeki duygu ve davranışları nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırmada, üzerinde araştırma yapılan ya da yapılması planlanan kişilerin sahip oldukları deneyimlerden doğan anlamları sistematik olarak incelemeye fırsat verdiğinden nitel araştırma yöntemlerinden betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışma belli bir duruma ilişkin sonuçlar ortaya koymayı amaçladığından durum çalışması deseniyle örülmüştür. Var

olan bir durumun tek başına analiz edilip bütüncül şekilde betimlenmesi yapılacağından araştırma tek durum çalışması biçiminde desenlenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu İzmir ili Çiğli ilçesinde çalışan öğretmenler ve bu ilçede öğrenim gören öğrenciler arasından amaçlı örnekleme yöntemi ve kolay ulaşılabilir durum örnekleme yoluyla seçilen ortaokul 5. ve 6. sınıf öğrencileri ve öğretmenleri oluşturmaktadır. Söz konusu ilçe düşük, orta ve iyi olmak üzere sosyo-ekonomik özelliklerine göre üç bölgeye ayrılmıştır. Her bölgeden bir okul araştırmaya katılmıştır. Buna göre her düzeyde okuldan birer 5. ve 6. sınıf ve bu sınıflarda seçmeli derslere giren öğretmenler çalışma grubuna alınmıştır. Toplamda 3 ortaokul 150 öğrenci ve 32 öğretmen araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenlere ait tanımlayıcı bilgiler Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğretmenlere Ait Tanımlayıcı Bilgiler

	Katılımcı Özellikleri	f	%
Cinsiyet	Kadın	29	91
	Erkek	3	9
	Toplam	32	100
Kıdem	0-5 yıl	1	3
	6-10 yıl	6	19
	11-15 yıl	11	34
	16-20 yıl	10	31
	21 ve üstü yıl	4	13
	Toplam	32	100
Eğitim Düzeyi	Lisans	27	84
	Yüksek Lisans	5	16
	Toplam	32	100
Bu Yıl Okuttukları Seçmeli Dersler	Matematik Uygulamaları	11	34
	Yabancı Dil (İngilizce)	7	22
	Spor ve Fiziki Etkinlikler	6	19
	Drama	2	6
	Bilim Uygulamaları	2	6
	Halk Kültürü	1	3
	Müzik	1	3
	Zekâ Oyunları	1	3
	Okuma Becerileri	1	3
	Toplam	32	100

Tablo 2’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlere ait betimleyici özellikler belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen verilere göre araştırmaya katılan öğretmenlerin % 91’i kadın, % 9’u erkektir. Yine tabloya göre katılımcıların % 34’ü 11-15 yıl, % 31’i 16-20 yıl arası kıdeme sahiptir. Eğitim düzeyi incelendiğinde öğretmenlerin % 84’ünün lisans mezunu % 16’sının yüksek lisans mezunu olduğu tespit edilmiştir. Okutulan dersler incelendiğinde % 34 oranında Matematik Uygulamaları, % 22 oranında Yabancı Dil ve % 19 oranında Spor ve Fiziki Etkinlikler derslerinin tercih edildiği görülmüştür.

Tablo 2 bütün olarak değerlendirildiğinde katılımcı öğretmenlerin çoğunun bayan olduğu, kıdem yılı olarak çoğunlukla mesleki yaşamlarının ortalarında oldukları, büyük çoğunluğun lisans mezunu olduğu ve daha çok Matematik Uygulamaları, Yabancı Dil, Spor ve Fiziki Etkinlikler gibi dersleri okuttukları görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilere ait betimsel istatistikler Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Öğrencilere Ait Tanımlayıcı Bilgiler

Katılımcı Özellikleri		f	%
Cinsiyet	Kız	82	55
	Erkek	68	45
	Toplam	150	100
Sınıf	5. Sınıf	61	41
	6. Sınıf	89	59
	Toplam	150	100
Bu Yıl Aldıkları Seçmeli Dersler	Matematik Uygulamaları	128	28
	Yabancı Dil (İngilizce)	114	25
	Spor ve Fiziki Etkinlikler	102	23
	Drama	27	6
	Bilim Uygulamaları	21	5
	Okuma Becerileri	20	4
	Zekâ Oyunları	14	3
	Halk Kültürü	12	3
	Müzik	12	3
	Toplam	450*	100

* 2013-2014 eğitim öğretim yılında her öğrenci toplam 3 ders seçmek zorundadır. Öğrenci sayısı 150 olduğundan toplam 450 çıkmıştır.

Tablo 3 incelendiğinde araştırmanın çalışma grubunu % 55 oranında kız ve % 45 oranında erkek öğrencilerin oluşturduğu görülmektedir. Sınıf dağılımına göre, % 59 6. sınıf öğrencisi ve % 41 5. sınıf öğrencisi araştırmada yer almıştır. Öğrencilerin bu yıl seçtiği dersler göz önünde bulundurulduğunda % 28 oranında Matematik Uygulamaları, % 25 oranında Yabancı Dil, % 23 oranında ise Spor ve Fiziki etkinlikler dikkati çekmektedir. Bütün olarak değerlendirildiğinde araştırmaya katılan öğrenciler arasında cinsiyet açısından dağılımın birbirine yakın olduğu görülmektedir. Sınıf dağılımı olarak 6. sınıfların çoğunlukta olduğu görülmüştür. Son olarak seçilen derslerin çoğunlukla Matematik Uygulamaları, Yabancı Dil, Spor ve Fiziki Etkinlikler olduğu ortaya çıkmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak öğretmenler için yarı yapılandırılmış görüşme formu, öğrenciler için ise yazılı görüş formu ve yarı yapılandırılmış gözlem formu kullanılmıştır.

Görüşmeler, öğretmenlere 3'er sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formları ve öğrencilere yazılı görüş formları kullanılarak yapılmıştır. 3 sorudan oluşan bu formların hazırlanmasından önce bu konuda yapılmış çalışmalar incelenmiştir. İncelenen araştırmalar ve konunun kapsamı doğrultusunda açık uçlu sorular hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular için iki ortaokul öğretmeni ve Balıkesir Üniversitesinde görev yapan bir eğitim programları ve öğretim uzmanı toplam üç kişiden görüş alınmıştır. Dil, anlatım, soru yazma teknikleri ve kapsam geçerliği ile ilgili uzman görüşleri doğrultusunda, soru sayısının aynı kalması uygun bulunmuştur. Formların deneme uygulamaları 3 adet 5. sınıf, 3 adet 6. sınıf olmak üzere toplam 6 öğrenci ve 3 öğretmenle gerçekleştirilmiştir. Ön uygulamada öğrencilere ve öğretmenlere formlarda dikkatlerini çeken anlam bozuklukları, eksikler ve hatalar olup olmadığı sorulmuştur. Kullanılan dil ve ifade şekli gibi konularda yapılan öneriler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmış, formlar nihai halini almıştır.

Araştırmada kullanılan diğer bir veri toplama aracı ise gözlem formudur. Gözlem formu araştırma konusu kapsamında seçmeli derslerin işleniş sürecini gözlemlemek amacıyla hazırlanmıştır. Form 3 bölümden oluşmuştur. Sırasıyla "derslerin nasıl işlendiği, kullanılan yöntem ve teknikler", "derslerin öğrenciler üzerindeki etkileri" ve "ders sürecinde öğrenci ve öğretmenlerin hissettiklerini" gözlemlemek amaçlanmıştır. Hazırlanan gözlem formu yukarıda belirtilen kişilere uzman görüşü almak için sunulmuş, gerekli düzenlemeler sonucunda esas form elde edilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Görüşme ve gözlem yöntemiyle elde edilen verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada öğrencilerin görüş formlarını doldurmaları ortalama 9 dakika sürerken, öğretmenlerle yapılan görüşmeler ortalama 14 dakika sürmüştür. Yapılan görüşmeler hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu doğrultusunda 3'ü bilim uzmanı ve 1'i öğretmen olmak üzere 4 araştırmacı tarafından yapılmıştır. Görüşmelerin ses kaydı alınmıştır. Görüşmelerin tamamlanması yaklaşık 3 ay sürmüştür. Görüşmelerden elde edilen veriler yazıya aktarıldıktan sonra araştırmacıların 3'ü tarafından ayrı ayrı çözümlenmiştir. Çözümleme sonunda kodlar ve bunlara bağlı olarak temalar oluşturulmuştur. Analiz sonucu elde edilen verilerin geçerliğini test etmek için bireysel analizlerinin sonuçlarını tartışarak görüş birliğine varan araştırmacılar, görüş birliği oranını hesaplamak için "Görüş Birliği/(Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)*100" formülünü kullanmış ve öğretmenlere yönelik analizlerde %86, öğrencilere yönelik analizlerde de %90 oranında görüş birliğine varmışlardır. Bu oran araştırma için güvenilir kabul edilmiştir (Miles ve Huberman, 1994). Elde edilen kodlar, frekans ve yüzdeleri hesaplanarak tablolar şeklinde verilmiştir. Ayrıca görüşme formlarında yer alan dikkat çekici görüşler, üzerinde değişiklik yapılmadan aynı şekilde aktarılmıştır. Gözlem sonuçları yapılan görüşmeleri desteklemek ve geçerliği arttırmak amacıyla 3 farklı derste (Matematik Uygulamaları, Yabancı Dil ve Spor ve Fiziki Etkinlikler) 3'er ders saati süresince toplam 9 saat olmak üzere araştırmacılarından ikisi tarafından yapılmıştır. Elde edilen gözlem sonuçlarının geçerliğini sağlamak adına uyum değerlerine bakılmış çözümlenmelerin %80 oranında uyum değerine sahip olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgular ilgili bölümlerde betimsel olarak sunulmuştur.

BULGULAR

Ortaokul 5. ve 6. sınıf öğrencileri ve ortaokul öğretmenlerinin seçmeli derslere ilişkin görüşleri ve gözlem sonuçları içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiş ve elde edilen sonuçlar aşağıda sırayla verilmiştir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın birinci alt problemi "Öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre öğrencilerin seçmeli dersleri seçme nedenleri nelerdir?" şeklinde ifade edilmiştir. Elde edilen verilere ilişkin bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Öğrenci ve Öğretmen Görüşlerine Göre Seçmeli Derslerin Seçilme Nedenleri

Temalar ve Kodlar	Öğrenci		Öğretmen	
	f	%	f	%
Dış Etkenlerden Kaynaklanan Seçim				
Ailenin seçimi olması	6	4	13	41
Sevdiği öğretmeni veya arkadaşı olması	2	1	3	9
Zorunlu olması	-	-	3	9
Okul şartlarının etkili olması	-	-	3	9
Sağlanacak Katkıdan Dolayı Seçim				
Daha fazla bilgi edinmek, kendini geliştirmek	55	37	-	-
Notları düzeltmek, başarıyı arttırmak	33	22	-	-
Tekrar, uygulamak ve pekiştirmek (Daha iyi kavramak)	32	21	10	31
Spor yapmak, oyun oynamak, eğlenmek	25	17	5	16
Zor, önemli ders olması ve sınavlarda çıkması	14	9	1	3
Rahatlamak ve dinlenmek	7	5	4	13
Faydalı, yararlı ders olması	4	3	-	-
İlgi ve İstekler Doğrultusunda Seçim				
İlgi, istek, sevgi ve yeteneğe uygun olması	39	26	12	38
Amaçsız ve Hedefsiz Seçim				
Amaçsız, rastgele, bilgi sahibi olmadan, isteksiz seçim yapılması	1	1	6	19

Tablo 4'te verilerin incelenmesiyle "dış etkenlerden kaynaklanan seçim", "sağlanacak katkıdan dolayı seçim", "ilgi ve istekler doğrultusunda seçim" ve "amaçsız ve hedefsiz seçim" olmak üzere birinci alt problem için toplam dört tema elde edilmiştir.

Tablo incelendiğinde "dış etkenlerden kaynaklanan seçim" temasında öğrencilerin % 4'ü seçim nedeni olarak doğrudan aileyi göstermiştir. Bunun yanında öğrencilerin % 1'i sevdiği öğretmen veya arkadaşın dolayı söz konusu dersi seçtiğini belirtmiştir.

'... annem istediği dersi seçti bana sormadı ki...' [Ö1]

'...arkadaşımla aynı sınıfta olmak istedim ben de o dersleri seçtim, birlikte olmak istiyoruz.' [Ö107]

"Sağlanacak Katkıdan Dolayı Seçim" teması incelendiğinde öğrenciler seçtikleri dersleri % 37 oranında daha fazla bilgi edinmek, kendini geliştirmek için, % 22 oranında notları düzeltmek, başarıyı arttırmak için, % 21 oranında tekrar, uygulama ve pekiştirme için, % 17 oranında spor yapmak, oyun oynamak, eğlenmek için, % 9'u zor, önemli ders olduğu için ve sınavlarda çıktığı için, % 5'i rahatlamak ve dinlenmek için, % 3'ü faydalı ders olduğu için seçtiklerini belirtmişlerdir.

'...derste yeni şeyler öğrenirim dedim, seçtim.' [Ö101]

'...Matematiğim çok kötü, belki seçmeliyle daha iyi anlarım.' [Ö98]

'... beden eğitiminde hep serbest top oynuyoruz, oyun oynamak zevkli geliyor ondan seçiyorum.' [Ö 87]

'İngilizce her zaman lazım, matematik de öyle hem Anadolu lisesinde de çıkıyor.' [Ö 65]

Diğer bir temada öğrencilerin % 26'sı seçmeli dersleri ilgi, istek ve yeteneklerine göre seçtiklerini ifade etmiştir. Son olarak öğrencilerin % 1'i seçmeli dersleri amaçsız ve rastgele seçtiklerini belirtmiştir.

Öğrencilerin seçmeli dersleri seçme nedenlerine ilişkin bazı ifadeler aşağıdaki gibidir:

'...bu yıl okuduğum seçmeli dersleri seçme nedenim bu derslerde fazla başarılı olmamam o dersleri fazla anlamamam.' [Ö:2]

'...bu yıl okuduğum seçmeli dersleri seçme nedenim İngilizceyle matematiği daha iyi öğrenebilmek için sporu ise eğlenmek amacıyla seçtim.' [Ö:37]

'...o konuyla ilgili daha çok şey öğrenmek, eğlenmek için gelecekteki mesleğim ile ilgili bilgi edinmek için seçtim.' [Ö:66]

'...Fransızca seçmişim çoğunluk İngilizce seçince devam ettim çünkü İngilizcem iyi değil yeni dil öğrenmek istedim.' [Ö:85]

'...bu yıl okuduğum seçmeli dersleri seçme nedenim hem 6 saat dersten sonra dinlenmek, rahatlamak hem de hoşuma giden ilgilendiğim dersleri görmektir.' [Ö:103]

'...seçmeli dersleri ben seçmedim ailem seçti.' [Ö:105]

'...seçmek için seçtim. Keşke seçmeli dersler olmasaydı.' [Ö:124]

'...işlediğimiz dersleri geliştirme amaçlı seçmişim fakat memnun değilim. Okuma becerileri dersimi değiştirmek istiyorum.' [Ö:125]

'...bu yıl okuduğum seçmeli dersleri ders tekrarı için seçmişim. Ama matematik dersi dışında hep boş boş oturdum. Bu yüzden seçmeli derslerin kalkmasını istiyorum.' [Ö:130]

Tablo 4'te öğretmen görüşleri incelendiğinde "dış etkenlerden kaynaklanan seçim" temasında öğretmenlerin % 41'i öğrencilerin seçmeli dersleri seçmesindeki nedeni aileye bağlamıştır. Diğer taraftan öğretmenlerin % 9'u sebep olarak sevilen öğretmen veya arkadaşı göstermiştir. Yine öğretmenlerin % 9'u okul şartlarını, % 9'u da dersin zorunlu olmasını öne sürmüştür.

Öğretmenlerin "sağlanacak katkıdan dolayı seçim temasına ilişkin görüşleri incelendiğinde, öğretmenler % 31 oranında öğrencilerin bu dersleri tekrar, uygulama ve pekiştirme için, % 16 oranında spor yapmak, oyun oynamak, eğlenmek için, % 13'ü rahatlamak ve dinlenmek için ve % 1'ide zor, önemli ders olduğu için ve sınavlarda çıktığı için seçtiklerini düşünmektedirler.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 38'i derslerin öğrenciler tarafından ilgi, istek, sevgi ve yeteneklerinden dolayı seçildiğini ifade etmiştir. Son olarak öğretmenlerin % 19'u derslerin amaçsız, gelişim güzel seçildiğini belirtmiştir.

Öğretmenlerin, öğrencilerin seçmeli dersleri seçme nedenlerine ilişkin bazı görüşleri aşağıda yer almaktadır:

'...zorunlu seçmeli bir tercih yapıyorlar. Velileri tarafından yönlendiriliyorlar.' [Ö:2]

'...öğrenciler öncelikli olarak ilgi, istek ve yeteneklerine göre seçmeli dersleri tercih ediyorlar.' [Ö:6]

'...öğrencilerin seçimi bilinçli değil. Rastgele seçim yapıyorlar. Derslerin içerik-konu dağılımı hakkında fikir sahibi değiller.' [Ö:24]

'...derslerin yoğunluğundan çıkıp eğlenip rahatlamak amacıyla seçtiklerini düşünüyorum.' [Ö:32]

Araştırmanın birinci alt problemine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri birlikte değerlendirildiğinde; öğrenciler seçmeli derslerin seçiminde ağırlıklı olarak sağlanacak katkıyı göz önünde bulundurdıklarını ifade ederken, öğretmenler ise öğrencilerin ders seçme nedenlerini ağırlıklı olarak dış etkenler ve öğrenciye sağlayacağı katkı olarak belirtmişlerdir. Ayrıca elde edilen bulgulara göre öğrencilerin seçim nedenleri arasında akademik başarıyı arttırmaya yönelik tercihlerin ağırlıklı olması öğrenciler açısından akademik kaygının ön planda olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu tercihlerinin öğretmenleri tarafından belirtilmemiş olması da dikkat çekicidir. Bunun yanında seçmeli derslerin amaçlarından biri olan, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini keşfetmeleri ve bu yeteneklerini geliştirmeleri doğrultusunda seçim yapmaları hususu, bu araştırma için öğrenciler açısından yaklaşık olarak dörtte bir, öğretmenler açısından yaklaşık olarak üçte bir düzeyinde kalmıştır. Ayrıca bazı öğretmenler tarafından, öğrencilerin amaçsız ve hedefsiz seçimler yaptığının ifade edilmesi de dikkati çekmektedir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın ikinci alt problemi "Öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre öğrenciler derslerin seçiminde kimlerden ve nasıl yardım almışlardır?" Öğrenciler seçmeli dersleri seçerken nelere dikkat etmişlerdir?" şeklinde ifade edilmiştir. Elde edilen verilere ilişkin bulgular Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Öğrenci ve Öğretmen Görüşlerine Göre Öğrencilerin Seçmeli Dersleri Seçerken Aldıkları Yardım ve Dikkat Ettikleri Hususlar

Temalar ve Kodlar	Öğrenci		Öğretmen	
	f	%	f	%
Başkasının Fikirlerine veya Kendi Kararına Göre Seçim				
Ailenin (anne, baba, teyze vs) seçimi	104	69	13	41
Sınıf veya rehber öğretmeninden yardım alarak	19	13	3	9
Aile ile birlikte ortak karar	13	9	-	-
Kendi seçimi	8	5	-	-
Sınıfça verilen karar	2	1	-	-
Sevdiği öğretmeni veya arkadaşı olması	2	1	3	9
Sağladığı Katkıya Göre Seçim				
Önemli, faydalı, zorlanılan, anlaşılmayan dersler olması	38	25	11	34
Başarıyı arttıracak ders olması	24	16	-	-
Geliştirici ders olması	17	11	-	-
Rahatlayabilecek, dinlenebilecek, eğlenebilecek ders olması	11	7	9	28
Seçilen dersin öğretmeni olup olmaması	2	1	-	-
İlgi, İstek ve Yeteneğe Uygunluğuna Göre Seçim				
İlgi, istek ve yeteneğe uygun olması	42	28	12	38
Hiçbir Şeye Dikkat Edilmeksizin				
Amaçsız, rastgele, bilgi sahibi olmadan, isteksiz seçim yapılması	6	4	6	19

Araştırmanın ikinci alt probleminde verilerin incelenmesiyle "başkasının fikirlerine veya kendi kararına", "katkı sağlaması", "ilgi, istek ve yeteneğe uygun olması" ve "hiçbir şeye dikkat edilmeksizin" temaları elde edilmiştir.

Tablo 5'e göre öğrencilerin % 69'u seçmeli dersleri ailelerin seçtiğini söylemiştir. % 13'ü sınıf veya rehber öğretmende yardım aldığını, % 9'u aile ile birlikte ortak karar aldıklarını, % 5'i dersleri kendi seçtiğini, % 1'i sınıfça karar verdiklerini ve yine % 1'i sevdiği öğretmene dikkat ederek seçtiğini belirtmiştir.

"Katkı sağlaması" temasında öğrencilerin % 38'i seçtikleri derslerin önemli, faydalı, zorlanılan, anlaşılmayan dersler olmasına, % 16'sı başarıyı arttıracak ders olmasına, % 11'i geliştirici ders olmasına, % 7'si rahatlayabilecek, dinlenebilecek, eğlenebilecek ders olmasına ve % 1'i seçilen dersin öğretmeni olup olmamasına dikkat ettiklerini ifade etmiştir.

Ayrıca öğrencilerin % 28'i dersi seçerken dersin ilgi, istek ve yeteneklerine uygun olmasına dikkat ettiklerini söylerken, % 4'ü ise seçmeli dersleri amaçsız, rastgele, bilgi sahibi olmadan, isteksiz seçtiklerini belirtmiştir.

Öğrencilerin seçmeli dersleri seçerken aldıkları yardım ve dikkat ettikleri hususlara ilişkin bazı ifadeler aşağıdaki gibidir:

'...seçmeli dersleri seçerken sevdiğim iyi yaptığım şeylere dikkat ettim. Bence derslerimizi biz seçelim.' [Ö:3]

'...benim annem seçtiği için hiçbir şeye dikkat etmedim. Ben 6 saat ders gördükten sonra derslerden hiçbir şey anlamıyorum. Bence kaldırılmalı ben seçmeli derse karşıyım.' [Ö:41]

'dinlenebilecek dersleri seçtim. Kimseden yardım almadım. Ailem bana bıraktı.' [Ö:42]

'...hiçbir şeye dikkat etmedim isimlerine göre seçtim.' [Ö:44]

'...seçmeli dersleri ben seçmedim annem seçti.' [Ö:46]

'...hem eğlenmem hem de derslerime katkısı olması için ailem ve benim ortak kararımızla bu dersleri seçtim.' [Ö:47]

'...hiçbir şeye. Çünkü ben seçmedim. Bana kalsa en basitleri seçerdim.' [Ö:66]

'...annemden ve arkadaşarımdan destek aldım. Sevdiğim dersleri seçmeye dikkat ettim.

'...düşük olan derslerimin seçmelilerini seçmeye ağırlık verdim. Derslere hangi öğretmenlerin geleceği konusunda bilgi edindim ve sevdiğim öğretmenlerimin ve arkadaşarımdan olduğu dersleri seçtim.' [Ö:79]

Tablo 5'te yer alan öğretmen görüşlerine göre, öğrenciler % 41 oranında seçmeli ders seçimlerini ailelerine yaptırmaktadırlar. Öğretmenlerin % 9'u öğrencilerin sınıf veya rehber öğretmenlerinden yardım aldıklarını ve yine % 9'u sevdiği öğretmen veya arkadaş olmasına dikkat ettiklerini belirtmiştir.

'...rastgele seçiyorlar, araştırma yaptıklarını pek sanmıyorum. Daha çok aileleri karar veriyor.' [Ö:11]

'... sınıf öğretmeni ve rehber öğretmen etkili olabiliyor. Ayrıca, öğrenciler arkadaşlarının olduğu seçmeli dersleri de tercih edebiliyorlar.' [Ö:19]

Öğretmenlerin ikinci temaya ilişkin görüşlerine göre öğrencilerin % 34'ü önemli, faydalı, zorlanılan, anlaşılmayan dersler olmasına, % 28'i ise rahatlayabilecek, dinlenebilecek, eğlenebilecek dersler olmasına dikkat etmiştir. Yine öğretmenlere göre öğrenciler % 38 oranında ilgi, istek ve yeteneğe uygun olmasına dikkat ederken % 19 oranında hiçbir amaç gözetmeksizin bu dersleri seçmişlerdir. Öğretmenlerin bazı ifadeleri aşağıdaki gibidir:

'...daha çok zorlandıkları, zayıf oldukları dersleri seçmeye dikkat ediyorlar. Aileler genellikle matematik ve yabancı dil dersini seçmelerini istiyor.' [Ö: 30]

'...rahatlayabileceği, eğlenebilecekleri veya dinlenebilecekleri dersleri tercih ediyorlar. Bizlere hangi derse hangi öğretmenin gireceğini soruyorlar.' [Ö:25]

Araştırmanın ikinci alt probleminde öğrenci ve öğretmen görüşleri beraber değerlendirildiğinde, hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin büyük bir bölümü, derslerin seçiminde başkalarının, özellikle ailelerin etkisinin daha çok olduğunu belirtmişlerdir. Birinci alt problemin bulgularıyla paralel olarak, yapılan tercihlerin öğrencilerin akademik başarılarını etkileyen dersler olduğu göze çarpmaktadır. Bunun nedenleri arasında ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, eğitim durumları ve sosyal çevre gibi faktörlerin etkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca yine ilgi, istek ve yeteneğe göre ders seçimi daha az tercih edilmiştir. Amaçsız ve hedefsiz seçimler, bu alt problemin bulgularında da yer bulmuştur.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre seçmeli dersler nasıl işlenmektedir? Öğretmenlerin derslerde kullandıkları yöntem ve teknikler nelerdir?”, “Seçmeli dersler nasıl işlenmektedir?” ve “Öğretmenlerin, derslerin içeriği ve niteliği hakkındaki görüşleri nelerdir?” şeklinde ifade edilmiştir. Elde edilen verilere ilişkin bulgular Tablo 6 ve 7’de yer almaktadır.

Tablo 6. Öğrenci ve Öğretmen Görüşlerine Göre Seçmeli Derslerin İşlenişi

Temalar ve Kodlar	Öğrenci		Öğretmen	
	f	%	f	%
Ana Dersi Destekleme ve Pekiştirmeye Yönelik				
Soru Çözümü yapıyor	58	39	4	13
Pekiştirme, tekrar yapıyor	27	18	6	19
Ders dinleniyor, not alınmıyor, soru cevap şeklinde geçiyor	21	14	-	-
Yaparak Yaşayarak				
Etkinlik yaparak	-	-	5	16
Uygulama yaparak	-	-	4	13
Düşünmeyi yaratıcılığı ve paylaşımı öğretmek	-	-	1	3
Proje ve araştırma yaparak	1	1	-	-
Eğlendirerek ve Öğrencinin Zevk Almasını Sağlayarak				
Eğlenceli etkinlik, uygulamalar yaparak	31	21	-	-
Eğitsel oyunlar oynayarak	24	16	7	22
Verimli, eğlenceli bir şekilde	22	15	2	6
Rahat bir ortamda	-	-	4	13
Müfredat kaygısı olmadan	-	-	1	3
Derse Uygun Olmayacak Şekilde				
Öğretmenler ilgilenmiyor, serbest bırakıyor, boş geçiyor	10	7	1	3
Farklı bir ders yapıyor	7	5	-	-
Verimsiz işleniyor	-	-	1	3

Tablo 6’da öğrenci ve öğretmenlerin derslerin işlenişine ilişkin görüşleri alınmış ve “ana dersi destekleme ve pekiştirmeye yönelik”, “yaparak-yaşayarak”, “eğlendirerek ve öğrencinin zevk almasını sağlayarak” ve “derse uygun olmayacak şekilde” temaları elde edilmiştir.

İlk tema incelendiğinde öğrencilerin % 39’u soru çözümü yapıyor ifadelerini kullanırken, % 18’i pekiştirme, tekrar yapıyor ve % 14’ü ders dinleniyor, not alınmıyor, soru cevap şeklinde geçiyor ifadelerini kullanmıştır.

‘...matematik, İngilizce derslerimizde kaldığımız yerden işliyoruz. Beden Eğitiminde öğretmenimiz bizi serbest bırakıyor.’ [Ö: 40]

‘...genellikle derste işlediğimiz konuları tekrar ettik.’ [Ö: 60]

‘...o gün işlediğimiz derslerin tekrarını yaptık ve soru çözdük.’ [Ö: 61]

‘...matematikte test çözüyoruz. Okumu becerilerinde kitap okuyup Türkçe konularını öğreniyoruz. Zekâ oyunlarında satranç oynuyoruz.’ [Ö: 118]

Yaparak-yaşayarak temasına göre öğrencilerin % 1’i proje ve araştırma yaparak ders işlediklerini belirtmiştir. Öğrenci görüşleri derslerin içeriğine göre farklılık göstermektedir.

‘Çok da farklı bir şey yapmıyoruz. Aynı ders işte...[Ö74]

‘...proje verdi öğretmen onu araştırıp buluyoruz, maket yapıyoruz. [Ö28]

‘...matematik dersinde normalde Ayşe öğretmen giriyor. Fakat seçmeli derslerimize Fatma öğretmen giriyor. Dersi tekrar Fatma öğretmen anlatırken yarar sağlamak yerine daha çok kafamı karıştırıyor ve dolayısıyla çok sıkılıyorum. İngilizce dersine gelince normal derslerimize de seçmelilere de Arzu öğretmen giriyor ve normal dersimiz gibi verimli ve eğlenceli geçiyor. Çok yararlı olduğunu düşünüyorum.’ [Ö: 56]

Diğer bir temada öğrenciler % 21 oranında eğlenceli etkinlik, uygulamalar yaparak, % 16 oranında eğitsel oyunlar oynayarak, % 15 oranında verimli, eğlenceli bir şekilde işlediklerini belirtmiştir.

'...oyunlar oynadık ders işledik.' [Ö: 1]

'...güzel ve eğlenceli ama yalnız matematik eğlenceli, güzel ve neşeli geçiyor. Okuma becerileri ve İngilizce sıkıcı geçiyor.' [Ö: 119] Son olarak öğrencilerin % 7'si öğretmenin ilgilenmediğini, serbest bırakıyor, boş geçiyor şeklinde görüş bildirirken, % 5'i de farklı bir ders işlediklerinden bahsetmiştir.

'...benim kendi seçtiğim dersler işlenmediği için söyleyebileceğim bir şey yok.' [Ö: 39]

Tablo 6'da öğretmen görüşleri ele alındığında öğretmenlerin %13'ü soru çözümü yaptıklarını, %19'u tekrar, pekiştirme yaptıklarını ifade etmiştir. Öğretmenlerin %16'sı etkinliklerle (interaktif, farklı), %13'ü uygulama yaparak ve %3'ü düşünmeyi yaratıcılığı ve paylaşımı öğretmekle ders işlediklerini söylemişlerdir. Diğer bir temada öğretmenlerin %22'si eğitsel oyunlar oynayarak, %6'sı verimli, eğlenceli, %13'ü rahat bir ortamda ve %3'ü müfredat kaygısı olmadan işlediklerini ifade etmiştir. Son olarak öğretmenlerin %3'ü öğretmenlerin ilgilenmediklerini, serbest bıraktıklarını ve derslerin boş geçtiğini, %3'ü de derslerin verimsiz işlendiğini belirtmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenin derslerin işlenişine ilişkin bazı görüşleri aşağıda verilmiştir.

'...keyifle, oyunla, müfredat yetiştirme kaygısı olmadan rahat bir şekilde işliyorum.' [Ö: 4]

'...seçmeli dersler işlenirken öğretmenler ana dersin devamı gibi algılamakta ve yaparak yaşayarak öğrenmeye fırsat vermemektedir.' [Ö: 17]

'...Zaman zaman müfredata paralel kelime oyunları vb. oyunlarla kelime hafızalarını güçlendirici alıştırmaya ve faaliyetler yapmaktayım.' [Ö: 23]

'...dersin herhangi bir kaynağı olmaması dersin işlenmesini zorlaştırıyor. Kaynak veya kılavuz kitap olsa daha rahat ve verimli hareket edilebilir.' [Ö: 35]

Araştırmaya katılan 3 öğretmenin (Spor ve Fiziki Etkinlikler, Matematik Uygulamaları ve Seçmeli Yabancı Dil dersi öğretmenleri) üçer saat boyunca seçmeli ders süreçleri gözlenmiştir. Süreç boyunca aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Matematik uygulamaları dersi: Öğretmen dersi ana dersin devamı gibi algılamakta, bu yüzden dersin işlenişini ağırlıklı olarak ana dersi tekrar, pekiştirme ve destekleme şeklinde yapmaktadır. Derste sık sık test ve problem çözülmektedir. Öğretmen ağırlıklı olarak anlatım ve soru-cevap yöntemini kullanmaktadır. İşleniş sürecinde yazı tahtası ve çalışma yaprakları sıklıkla kullanılmaktadır. Bunun dışında öğretmen öğrencilerin etkin katılımını sağlamak için zaman zaman eğitsel oyunlar, bulmaca vb. faaliyetler düzenlemektedir. Bu etkinlikler öğrencilerin ilgisini çekmekte ve bu etkinliklerin öğrencilerin derse katılımını arttırdığı gözlenmiştir.

Seçmeli yabancı dil dersi: Öğretmen ana derste yer alan konuların günlük hayatta kullanım biçimini gösteren etkinlikler yapmaya çalışmaktadır. Dil öğretiminde kullanılan teorik bilgilerin pratiğe dönüşmesi adına rol yapma, drama ve gösteri yöntem ve tekniklerini kullanmaktadır. Bu uygulamalara öğrenci katılımının yoğun olduğu gözlenmiştir. Buna karşın öğretmen zaman zaman anlatım ve soru-cevap yöntemini kullanmaktadır. Bazen de daha önce verilen ödev ve çalışmaların kontrolünün yapıldığı gözlenmiştir.

Spor ve fiziki etkinlikler dersi: Ders öğretmeni ders ortamı olarak okul bahçesinde ana ders olan beden eğitimi dersine paralel olarak ders işlenişinde genel olarak öğrencileri sıraya dizme, yoklama, öğrencilerin istekleri doğrultusunda onları gruplara ayırarak bir grup öğrenciyi futbol sahasına, bir grup öğrenciyi voleybola, diğer grubu ise basketbola yönlendirdiği gözlenmiştir. Öğrenciler ilgili sporları yaparken ders öğretmeni zaman zaman başlarında bulunmuş, bazen de çocukları yalnız bırakmıştır. Kullanılan yöntem ve tekniğin genellikle gösterip yaptırma olduğu gözlenmiştir.

Seçmeli derslerin işlenişine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri birlikte ele alındığında, ana dersleri tekrar, pekiştirme ve desteklemeye yönelik etkinliklere ağırlık verildiği ön plana çıkmıştır. Bununla birlikte öğrencilerin derslerin işlenişinden zevk alarak, eğlenmelerini sağlayan uygulama ve etkinliklere derslerde sıklıkla yer verildiğine ait görüşler hem öğretmen hem de öğrenciler tarafından ifade edilmiştir. Bu bulgulardan hareketle, derslerin işlenişinde kullanılan yöntem ve tekniklerin seçilen dersin özelliğine göre farklılık gösterdiği

düşünülmektedir. Matematik Uygulamaları dersi için ana dersi tekrar ve pekiştirmeye yönelik uygulamalara yer verilirken, Spor ve Fiziki Etkinlikler dersinde eğitsel oyunlara ve eğlenceli etkinliklere yer verilmesi örnek olarak düşünülmektedir. Buna karşın, seçilen derslerin işlenişinde dersin öğretim programı dışında etkinlikler yapıldığı, öğrencilerin serbest bırakıldığı ve derslerin boş geçtiğine dair görüşlerin de bulunması dikkat çekmiştir.

Seçmeli derslerin işlenişine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri ile gözlem sonuçları birlikte değerlendirildiğinde hem görüşmelerden hem de gözlem sonuçlarından seçmeli dersin ana dersi tekrar, pekiştirme ve desteklemeye yönelik etkinlikleri içerdiği dikkat çekmektedir. Öğrencilerin derslerin işlenişinden zevk alarak, eğlenmelerini sağlayan uygulama ve etkinliklere derslerde sıklıkla yer verildiğine ait görüşler ile gözlem sonuçları bazı derslerde kısmen uymaktadır. Kullanılan yöntem ve teknik açısından ifade edilen görüşler ile gözlem sonuçları arasında tam bir uyum görülmemiştir (Örneğin, “Dersimde sık sık öğrencileri aktif kılan yöntem ve tekniklere yer veriyorum” diyen bir öğretmenin dersinde ağırlıklı olarak anlatım yöntemini kullanması gibi).

Öğretmenlerin derslerin içeriği ve niteliğine ilişkin görüşleri Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Öğretmenlerin, Derslerin İçeriği ve Niteliği Hakkındaki Görüşleri

Temalar ve Kodlar	Öğretmen	
	f	%
Yeterli ve Uygun		
Eğlendirici ve Eğitici	3	9
Hayatla gerekli ilişkiyi kuran	3	9
Uygun	3	9
Müfredata paralel	2	6
Yararlı	1	3
Uygulamaya dayalı	1	3
Toplam	13	40
Yetersiz ve Uygun Hazırlanmamış		
Kaynak yetersiz	7	22
Seviyenin üstünde	3	9
Öğretmen tarafından belirlenen	3	9
İyi hazırlanmamış	2	6
Ana dersi destekleyen	2	6
Sınıf ortamına uygun olmayan	1	3
Yararsız	1	3
Toplam	19	60

Tablo 7’de dersin içeriği ve niteliği ile ilgili öğretmen görüşlerinden “yeterli ve uygun” ve “yetersiz ve uygun hazırlanmamış” temaları elde edilmiştir. Buna göre öğretmenlerin % 9’u dersin içeriğinin eğlendirici ve eğitici olduğunu, % 9’u hayatla gerekli ilişkiyi kurduğunu, yine % 9’u içeriğin uygun olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin % 6’sı ders içeriklerinin müfredata paralel, % 3’ü yararlı ve yine % 3’ü uygulamaya dayalı olduğunu söylemiştir. Buna karşın öğretmenlerin % 22’si içeriğin yetersiz olduğunu, % 9’u seviyenin üstünde olduğunu, % 9’u içeriği öğretmenin belirlediğini, % 6’sı iyi hazırlanmamış olduğunu, % 3’ü sınıf ortamına uygun olmadığını ve yine % 3’ü yararının olmadığını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan bazı öğretmenlerin derslerin içerik ve niteliğine ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

‘...seçmeli derslerin içeriği genişletildi. Ders sayısı artırıldı. Aynı zamanda ders saati de artırıldı. Milli Eğitim politikamızın temeli olan; Atatürkçü düşünceye sahip Cumhuriyet değerlerini korumak ve yüceltmeyi amaçlayan nesiller yolunda seçmeli derslerin katkıları değerlendirilmelidir.’ [Ö: 3]

'...seçmeli dersle ilgili kılavuz kitabımız olmadığından içeriği kendimiz belirliyoruz. Bunu belirlerken o sınıfın ders müfredatına göre belirliyoruz.' [Ö: 9]

'...öğrencilerin öğrendikleri bilgileri uygulamalarına fırsat veren program içerikleri mevcut.' [Ö: 14]

'...öğrenciye yararı yok.' [Ö: 24]

Seçmeli derslerin içeriğine ilişkin öğretmen görüşleri analiz edildiğinde, öğretmenlerin %39'u içeriğin yeterli ve uygun olduğuna dair görüş bildirmiştir. Buna karşın % 58'i ise içeriğin yetersiz ve uygun hazırlanmadığını belirtmiştir. Ayrıca ana derslerde olduğu gibi öğretmen kılavuz kitabının bulunmaması nedeniyle yeni olan bu derslerin işlenişinde zorluk çekildiği ifade edilmiştir.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın dördüncü alt problemi "Seçmeli derslerin katkısına ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri nelerdir?", "Seçmeli derslerin öğrencilere sağladığı katkılar nelerdir?", "Öğrenci ve öğretmenlerin, seçmeli dersler işlenirken hissettiklerine ilişkin görüşleri nelerdir?", "Öğrenci ve öğretmenler ders sürecinde neler hissetmektedir?" şeklinde ifade edilmiştir. Elde edilen verilere ilişkin bulgular Tablo 8 ve 9'da yer almaktadır.

Tablo 8. Öğrenci ve Öğretmenlerin Seçmeli Derslerin Katkısına İlişkin Görüşleri

Temalar ve Kodlar	Öğrenci		Öğretmen	
	f	%	f	%
Faydalı Olma veya Olmama				
Pek bir şey öğrenilmiyor, yarar sağlamıyor (6'dan fazla ders çok)	30	20	15	47
Yarar sağlıyor	6	4	18	56
Çok az yarar sağlıyor (Farklı bir ders gibi görülüyor)	6	4	1	3
Bilgiyi Geliştirme ve Akademik Başarıyı Destekleme				
Başarıda artış	45	30	-	-
Dersler tekrar edildiği için daha iyi kavrama, anlama, pekiştirme	40	27	3	9
Daha fazla bilgi edinme	26	17	-	-
Kendini geliştirmeyi sağlama	10	7	-	-
Bilgilerin hayata geçirilmesi	-	-	4	13
Derslerde daha aktif olmayı sağlama	2	1	-	-
Zihinsel ve Fiziksel Gelişimi Destekleme				
Zihinsel gelişimi destekleme	-	-	4	13
Yaparak-yaşayarak öğrenmeyi sağlama	-	-	3	9
Yaratıcılık katma	-	-	2	6
Duyuşsal Özelliklerin Gelişimini Destekleme				
Kendimi bilgi ve beceri anlamında yeterli hissettim	18	12	-	-
Paylaşımı öğreniyorlar	-	-	2	6
Takdir etmeyi öğreniyorlar	-	-	2	6
Kaybetmeyi kabullenmeyi öğreniyorlar	-	-	2	6
Özgüvenleri artıyor	-	-	1	3
İlgisi olan öğrenciyi tanıma şansı oluyor	-	-	1	3
Merak ve heves artıyor	4	3	1	3
Yetersizlik, başarısızlık, anlamama, zorlanma hissetme	4	3	-	-

Tablo 8'de öğrenci ve öğretmenlere göre seçmeli derslere ilişkin görüşleri düzenlenmiştir. Elde edilen verilere göre "faydalı olma veya olmama", "bilgiyi geliştirme ve akademik başarıyı destekleme", "zihinsel ve fiziksel gelişimi destekleme" ve "duyuşsal özelliklerin gelişimini destekleme" temaları elde edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 20'si pek bir şey öğrenilmediğini, 6 dersten sonra işlenen seçmeli dersin ağır geldiğini, bundan dolayı yarar sağlamadığını, % 4'ü yarar sağladığını ve yine % 4'ü çok az yarar sağladığını belirtmiştir. Öğrenci görüşleri aşağıdaki gibidir.

'...Matematik seçmeli dersi bana yarar sağlamadı daha çok kafam karıştı. Fakat İngilizce normalde 3 ders ve çok az. 5 ders olarak hem daha iyi öğreniyor hem de çok iyi pekiştirdiğimi düşünüyorum.' [Ö: 90]

'...seçmeli derslerin çoğunun bize bir katkısı olmuyor. Boşu boşuna zaman kaybediyoruz. Seçmeli dersler kaldırılmalı.' [Ö: 118]

'...bir tek matematikten yarar gördüm seçmeli derslerin kaldırılmasını istiyorum. Okulda 6 ders işliyoruz ve yoruluyoruz. Bence bir an önce kaldırılın.' [Ö: 119]

"Bilgiyi geliştirme ve akademik başarıyı destekleme" temasında öğrencilerin % 30'u notlarının düzeldiğini ve başarılarının arttığını, % 27'si dersler tekrar şeklinde olduğu için daha iyi anladıklarını, kavradıklarını, dersleri pekiştirdiklerini, % 17'si daha fazla bilgi edindiklerini, % 7'si kendini geliştirdiğini, % 1'i ise derslerde daha aktif olduklarını ifade etmiştir.

Bazı öğrencilerin seçmeli derslerin yararına ilişkin görüşleri şu şekildedir:

'...konularda ilerlememizi ve daha iyi öğrenmemizi sağladı. Sınavlardan daha iyi not aldık.' [Ö:1]

'...Beden Eğitiminde deşarj oluyorum. Matematik ve İngilizce de daha iyi oldum.' [Ö: 40]

'...matematiğimi biraz olsun geliştirdi.' [Ö: 94]

Duyuşsal özelliklerin gelişimini destekleme açısından incelendiğinde öğrencilerin % 3'ü merak ve heveslerinin arttığını söylerken, yine % 4'ü ise yetersizlik, başarısızlık, anlamama, zorlanma hissettiklerini söylemişlerdir.

'...genellikle anlamadığım matematik dersini daha başka yollar deneyerek çözmeye başladım.' [Ö: 95]

Tablo 8'de öğretmen görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin % 47'si seçmeli derslerin çeşitli nedenlerden dolayı yararlı olmadığını, % 56'sı bu derslerin yarar sağladığını ve % 3'üde farklı bir ders olarak görülmediği için çok az yarar sağladığını ifade etmiştir. Yarar sağladığı veya sağlamadığına ilişkin öğretmen görüşleri aşağıdaki gibidir.

'...seçmeli derslerin öğrencilere okulda sosyalleşme ve hobi olabilecek beceriler kazandıracak şekilde olması daha iyi olabilirdi. Bu haliyle seçmeli derslerin öğrencilere bir katkı sağlamadığını düşünüyorum.' [Ö: 6]

'...ben bir veli ve öğretmen olarak seçmeli derslerin gerekliliğine inanmıyorum. Bu uygulama yerine spor ve sanat derslerinin saatlerinin arttırılmasının, çocukların gelişimine daha büyük katkı sağlayacağını düşünüyorum.' [Ö: 17]

'...dersin konu tekrarı olduğu için öğrenciler açısından olumlu katkısı var.' [Ö: 26]

Tabloya göre öğretmenler % 9 oranında derslerin kavrama ve pekiştirmede ve % 13'ü bilgilerin hayata geçirilmesinde yararlı olduğunu belirtmiştir.

'...matematiği günlük hayatta nerelerde kullandıkları nerelerde karşılına çıktığını hatırlıyorlar.' [Ö: 20]

Tablo 8'de öğretmenler ayrıca derslerin "zihinsel ve fiziksel gelişimi destekleme" ve "duyuşsal özelliklerin gelişimini destekleme" sinden bahsetmiştir. Buna göre öğretmenlerin % 13'ü derslerin zihinsel gelişimi desteklediğini, % 9'u yaparak-yaşayarak öğrenmeyi sağladığını ve % 6'sı yaratıcılığın arttığını vurgulamıştır. Yine tabloya göre öğretmenlerin % 6'sı öğrencilerin paylaşımı, % 6'sı takdir etmeyi, % 6'sı kaybetmeyi kabullenmeyi öğrendiklerini, % 3'ü öğrencilerin özgüvenlerinin arttığını, % 3'ü derslerin ilgili öğrencileri tanımada yararlı olduğunu, yine % 3'ü öğrencilerin merak ve hevesinin arttığını bildirmiştir.

'...öğrenciler biraz daha fazla derse maruz kaldığı için zihinsel gelişimi arttırıyor mesela matematik uygulamalarında ya da bilim uygulamalarında gelişiyorlar. Zaman zaman deney yapıyorlar bu da yaparak öğrenme sağlıyor.' [Ö32]

Derslerin öğrencilere katkısına ilişkin gözlem sonuçları öğretmen ve öğrenci görüşlerinin destekler biçimdedir. Gözlemlerden elde edilen bulgular şu şekildedir:

Uygulamaya dönük seçmeli derslerde (örneğin, spor ve fiziki etkinlikler) öğrencilerin daha aktif katıldıkları gözlenmiştir. Dersin işlenişine bağlı olarak öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerin kullanımı arttıkça öğrencinin derse karşı ilgisinin de arttığı belirlenmiştir. Bu durumun öğrenci-öğretmen, öğrenci-öğrenci iletişimini güçlendirdiği gözlenmiştir. Buna ek olarak öğrencilerin

öğrenme sorumluluğunun arttığı da izlenmiştir. Buna karşın öğretmen merkezli işlenen derslerde öğrencilerin pasif kaldıkları ve derse katılımlarının sınırlandığı tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin test çözme biçiminde işlenen derslerde dikkatlerini kolayca dağılabildiği uygulama yapılan derslerde daha aktif oldukları tespit edilmiştir. Bu durumun bazı öğrencilerde derse ilginin azalması, ders dışı işlerle ilgilenme, dersi anlamama gibi sonuçları doğurduğu belirlenmiştir. Ayrıca bazı öğrencilerin dersten kopması sonucunda öğretmenin zaman zaman sınıf yönetiminde zorlandığı gözlenmiştir.

Derslerin katkısına ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri birlikte irdelendiğinde, öğrencilerin % 24'ü derslerin fayda sağlamadığını düşünmektedir. Öğretmenlerin ise yaklaşık yarısı derslerin fayda sağladığını diğer yarısı ise yarar sağlamadığını ileri sürmektedir. Yine öğrencilerin % 81'i seçmeli dersler sayesinde kendilerini geliştirdiklerini, daha fazla bilgi edindiklerini ve akademik başarılarının arttığını ifade etmektedir. Bu verilerden hareketle öğrencilerin geneli derslerin faydalı olmadığını ileri sürse de kendilerini geliştirdiğini söylemeleri dikkat çekmektedir. Bu durum bazı öğrencilerin seçmeli dersleri bir takviye dersi olarak görmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca, tabloya göre öğretmenler seçmeli derslerin öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve devinimsel özelliklerini geliştirdiklerini bilmektedirler. Buna karşın öğrencilerin çok az bir bölümü seçmeli derslerin duyuşsal özelliklerinin gelişimini desteklediğini hissetmektedir.

Seçmeli derslerin öğrenciler üzerindeki yararına ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri ile gözlem sonuçları birlikte değerlendirildiğinde, öğretmen görüşleri ile gözlem sonuçları arasında genel bir uyum gözlenmektedir. Ancak gözlem sonuçları ile öğrenci görüşleri arasında bazı farklılıklar göze çarpmaktadır. Örneğin öğrencilerin önemli bir kısmı ders sayısının fazlalığından dolayı derslerin yarar sağlamadığını ileri sürerken, diğer yandan seçmeli derslerin kendilerini geliştirdiğini ve akademik başarılarını desteklediğini söylemektedirler.

Araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesiyle çalışmaya katılan öğretmen ve öğrencilerin seçmeli derslerin öğrenme-öğretme süreçlerinde neler hissettikleri Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Öğrenci ve Öğretmenlerin Seçmeli Derslerin İşlenirken Hissettikleri

Temalar ve Kodlar	Öğrenci		Öğretmen	
	f	%	f	%
Olumlu Hissetme				
Heyecanlı, mutlu, zevkli, iyi, eğlenceli, rahat	81	54	17	53
Olumsuz Hissetme				
Sıkılma, mutsuzluk (kızgınlık)	41	27	4	13
Yorucu (son saat olduğu için)	19	13	5	16
Hiçbir şey hissetmedim	12	8	-	-
Yanlış yapma korkusu hissettim	1	1	-	-

Tablo 9'da öğrenci ve öğretmenlerin seçmeli dersler işlenirken neler hissettiklerine ilişkin görüşlerine göre "olumlu ve olumsuz hissetme" adlı iki tema oluşmuştur. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin % 54'ü dersler işlenirken kendilerini heyecanlı, mutlu, rahat, iyi hissettiklerini, zevk aldıklarını belirtmişlerdir. Buna karşın öğrencilerin, % 27'si derslerde sıkıldıklarını, mutsuz olduklarını, çeşitli nedenlerden dolayı kızgın olduklarını belirtmiştir. % 13'ü zaten yorgun olduklarını, derslerin de yorucu geçtiğini söylemiştir. Yine öğrencilerin % 8'i hiçbir şey hissetmediğini ve % 1'i de yanlış yapma korkusu hissettiğini ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan bazı öğrencilerin dersler esnasında hissettiklerine ilişkin görüşleri aşağıda sunulmuştur.

'...kendimi çok yorgun hissettim.' [Ö: 1]

'...seçmeli dersler işlerken daha iyi olacağını hissettim ve daha iyi oldum.' [Ö: 40]

'...bilimle ilgili olan dersin de olmasını istedim. Bazı arkadaşlarımla okullarında bu uygulama varmış, hep laboratuvarında deneyler yapıyorlarmış. Ben de istedim.' [Ö: 52]

'...İngilizce dersini işlerken hiç sıkılmadım ve yararlı olduğunu hissettim. Matematik dersi işlerken çok sıkıldım ve daha çok kafam karıştı. Hiç yararını görmedim.' [Ö: 90]

'...doğrusu sıkıldım ve pek fazla da anlamadım. Çünkü gün boyunca yorulmuştum.' [Ö: 95]

'...6. sınıfta zaten dersler zorlaştı, konular yoğun bir şekilde işleniyor. 6 dersten sonra seçmeli ders bize çok zor geliyor. Ne kadar işlense de konular kafamıza girmiyor. Dersi zorlanarak işliyoruz. Bu yüzden aslında bize pek yararı da olmuyor. Eve geç geliyoruz, bu yüzden seçmeli dersler benim için sıkıcı ve yorucu.' [Ö: 99]

'...sıkıcı, yorgun, bitkin ve halsiz.' [Ö: 120]

Tablo 9'da öğretmen görüşleri incelendiğinde öğretmenlerin % 53'ü zevk aldıklarını, iyi hissettiklerini, eğlendiklerini ve rahat olduklarını belirtmiştir. Olumsuz görüşler incelendiğinde öğretmenlerin % 13'ü mutsuzluk, kızgınlık hissettiklerini, derslerin sıkıcı olduğunu belirtirken, % 16'sı derslerin yorucu olduğunu ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin derslerin işlenişi esnasında hissettiklerine ilişkin bazı görüşler aşağıda verilmiştir.

'...bir dönem boyunca tek branşın öğretilmesi ve sonucunun sınıfın genelinde yapıyor olduğunu görmek haz ve keyif veriyor.' [Ö: 4]

'...derse destek anlamında olumlu katkısı olduğundan iyi hissediyorum.' [Ö: 16]

'...6 saatlik günlük programın ardından hem öğrenciler için hem de öğretmen için çok yorucu olduğu düşünüyorum. Motivasyonumuz düşük oluyor. İstekli olmuyoruz.' [Ö: 19]

'...dersi işlerken seçmeli derslerin verimsiz, zaman kaybı olduğunu, gerekli olmadığını hissediyorum.' [Ö: 27]

Ders sürecinde öğrenci ve öğretmenlerin duygu ve davranışlarına ilişkin gözlem sonuçları şu şekildedir:

6. ve 7. ders saatinde yapılan ve kullanılan yöntem ve tekniklere bağlı olarak öğrencilerin katılımının sağlanamadığı seçmeli derslerde öğrencilerde genel olarak yorgunluk, bıkkınlık hissi gözlenmiştir. Gözlenen bu bıkkınlık hissini genellikle test çözümü şeklinde ve soru cevap tekniğiyle gerçekleşen matematik uygulamaları dersinde yoğun yaşandığı ve İngilizce dersinde eğer düz anlatım yöntemi kullanılırsa aktif katılım olmadığı belirlenmiştir. Aktif katılımın olmaması öğretmenin öğrencileri güdüleyememesinden ve kullandığı eğitim durumlarından kaynaklanmaktadır denebilir. Ayrıca öğrencilerin bu derslerde sıkıldıkları ve mutsuzluk hissettikleri gözlenmiştir. Diğer yandan aktif olarak katıldıkları derslerde, özellikle spor ve fiziki etkinlikler dersinde eğlendikleri zevk aldıkları ve etkileşimlerinin olumlu yönde arttığı gözlenmiştir. İşbirlikli öğrenme, rol oynama, oyun gibi yöntem ve tekniklerin kullanıldığı öğrencinin aktif olduğu derslerde ise öğretmenin sınıfın büyük çoğunluğunu derse kattığı, işleniş sürecinde, kendisinin de keyif aldığı ve enerjisinin arttığı gözlenmiştir. Plansız ve amaçsız olarak işlenen derslerde öğretmenlerin dersin işleniş sürecinde sıkıldıkları, zamanın dolmasını bekledikleri izlenimine varılmıştır.

Öğrenci ve öğretmen görüşleri birlikte irdelendiğinde öğretmen ve öğrencilerin ders işleniş sürecinde hissettiklerine ilişkin olumlu ve olumsuz görüşlerinin yaklaşık olarak yarı yarıya olduğu dikkat çekmektedir. Bu durum ile gözlem sonuçları genel olarak paralellik göstermektedir. Çünkü gözlemler yapılırken öğrencilerin dersin öğretmenine ve işlenişine bağlı olarak derse katılımlarının farklılaştığı ve derse aktif katılım gerçekleştirdikleri durumlarda daha olumlu hissettikleri ve derse yönelik tutumlarında olumlu bir gelişme olduğu belirlenmiştir. Seçmeli derslerin içeriğinin oluşturulmasında ve öğrencinin güdülenmesinde etkin rolü olan öğretmenlerin seçmeli derslerin katkısının belirleyicisi olarak da önemli bir yere sahip olduğu görülmüştür. Göze çarpan ve bunu destekleyen diğer bir önemli nokta öğrencinin bilişsel ve duyuşsal olarak aktif hale getirilmesidir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın birinci alt problemine ilişkin sonuçlar şu şekildedir: Öğrenciler seçmeli derslerin seçiminde ağırlıklı olarak sağlanacak katkıyı göz önünde bulundurduklarını ifade

ederken, öğretmenler ise öğrencilerin ders seçme nedenlerini ağırlıklı olarak dış etkenler ve öğrenciye sağlayacağı katkı olarak belirtmişlerdir. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin seçim nedenleri arasında akademik başarıyı arttırmaya yönelik tercihlerin ağırlıklı olması öğrenciler açısından akademik kaygının ön planda olduğunu göstermektedir. Öğrenciler gelişimlerine katkı sağlamak ve başarı arttırmayı seçmeli dersleri seçme nedeni olarak gösterirken öğretmenler bu durumları seçim nedeni olarak görmemektedir. Bunun nedeni öğretmenlerin öğrencilerin başarılı olma konusunda istekli olmadıklarını düşünmeleri ve seçimlerde ebeveynlerin etkili oldukları yönünde baskın bir görüşlerinin bulunması olarak yorumlanabilir. Seçmeli derslerin seçiminde öğrencilerin büyük bir bölümü, öğretmenlerin, idarecilerin özellikle ailelerin etkisinin daha çok olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanında, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini doğrultusunda seçim yapmaları düşük seviyelerde kalmış ve yapılan tercihlerin öğrencilerin akademik başarılarını etkileyen dersler olduğu belirlenmiştir. Ayrıca bazı öğretmenler tarafından, öğrencilerin amaçsız ve hedefsiz seçimler yaptığı belirtilmiştir. Bu durum seçmeli ders mantığının özünü oluşturan, öğrencinin kendi potansiyelinin farkında olup, kendini gerçekleştirme yolunda özgürce seçim yapabilme anlayışı ile çelişmektedir.

Araştırmada elde edilen bu bulguları Erdem ve Genç (2014), tarafından İzmir ilinin Selçuk ilçesinde seçmeli *Matematik Uygulamaları* dersini seçen 26 beşinci sınıf öğrencisiyle, öğrencilerin seçmeli derse ilişkin görüşlerini ortaya koymak amacıyla yaptıkları araştırma sonuçları da desteklemektedir. Bu çalışmada öğrencilerin ders seçmeleri konusunda ailelerinin kararlarının daha belirleyici olduğu, öğrencilere ders seçimi yapılırken daha az tercih etme izni verildiği, dersin seçim aşamasında öğrencilerin daha çok velileri tarafından yönlendirildikleri, ancak öğrencilerin de bu yönlendirmelere uyum sağladıkları tespit edilmiştir.

Seçmeli ders uygulamasını okul idarecilerinin görüşlerine göre değerlendirmeyi amaçlayan Kaya'nın (2013) çalışmasında da okullardaki altyapı eksikliği, derslik sayısının yeterli olmaması, seçilen dersleri verebilecek yeterlilikte öğretmen olmaması, nedeniyle eskiden olduğu gibi seçmeli derslere öğrenci ve velinin tercihleri de dikkate alınarak okul idaresi tarafından karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Seçmeli derslerin işlenişine ilişkin hem görüşmelerden hem de gözlem sonuçlarından seçmeli dersin ana dersi tekrar, pekiştirme ve desteklemeye yönelik etkinlikleri içerdiği belirlenmiştir. Öğrencilerin derslerin işlenişinden zevk alarak, eğlenmelerini sağlayan uygulama ve etkinliklere derslerde sıklıkla yer verildiğine ait öğretmen görüşleri ile gözlem sonuçları ve öğrenci görüşleri uyuşmamaktadır. Öğrenciler derslerde daha çok ana derslerin tekrarının yapıldığını, zaman zaman oyun ve eğlenceli etkinliklere yer verildiği söylemiştir. Gözlem sonuçları da öğrenci görüşlerini destekler niteliktedir. Kullanılan yöntem ve teknik açısından ifade edilen görüşler ile gözlem sonuçları arasında tam bir uyum görülmemiştir.

Seçmeli derslerin içeriğine ilişkin öğretmen görüşlerine göre, içeriğin yeterli ve uygun olduğuna dair görüş bildiren öğretmenler ile içeriğin yetersiz olduğu ve uygun hazırlanmadığını bildiren öğretmenlerin sayısının birbirine yakın olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun nedeni öğretmenlerin dersin öğretim programını dikkate almayarak, ders kitabını program olarak değerlendirmeleri, programı tam olarak bilmemeleri ve ders kitabı yok olmadığında içeriği düzenlemede sorunlar yaşamaları olarak gösterilebilir. Kaynak sıkıntısından dolayı derslerin işlenişinde zorluk çekildiğini ifade etmeleri de bunun sonucu olabilir. "Elinde kılavuz kitap olan öğretmen çoğu kez programın içeriğini merak bile etmemektedir." (Demir ve Yapıcı, 2007;189). Yayla ve Kozikoğlu da seçmeli derslere ilişkin yaptıkları çalışmalarında öğretmenlerin en çok karşılaştığı ve eleştirdiği sorun olarak kitap ve materyal eksikliği, programın olmayışını göstermişlerdir (2013).

Araştırmada seçmeli derslerin katkısına ilişkin, öğrencilerin önemli bir kısmı derslerin fayda sağlamadığını düşünmektedir. Ancak yine öğrencilerin önemli bir kısmı seçmeli dersler sayesinde kendilerini geliştirdiklerini, daha fazla bilgi edindiklerini ve akademik başarılarının arttığını ifade etmektedir. Öğretmenlerin ise yarısından fazlası derslerin fayda sağladığını ileri sürmektedir. Öğrenci ve öğretmen görüşleri ile gözlem sonuçları birlikte değerlendirildiğinde, öğretmen görüşleri ile gözlem sonuçları arasında genel bir uyum gözlenmektedir.

Türkiye’de son yıllarda eğitim sistemindeki en büyük değişimlerden biri seçmeli ders uygulaması olmuştur. Yeni seçmeli ders uygulamasında derslerin sayısı ve çeşitliliğin artırılması ile eğitimde ulusal ve bireysel başarının olumlu etkilenmesi beklenmektedir. Uluslararası sınavlarda oldukça başarılı olan Singapur, Güney Kore, Finlandiya ve Japonya gibi ülkelerin başarısının genelde eğitim sisteminin uygulanabilirliği, özelde ise seçmeli derslerin öğrencinin başarısını destekleyici özellikte olmasından kaynaklanmaktadır (Çiftçi ve Özok, 2013). Çiftçi ve Özok’un bu tespiti dikkate alındığında Türkiye’de de başarının olumlu yönde artış gösterdiği görüşme sonuçlarına bakılarak söylenebilir. Bu noktada Türkiye seçmeli ders uygulamasını öğrencinin temel derslerdeki başarısını ve dolaylı olarak da TIMSS ve PISA gibi uluslararası sınavlardaki başarı düzeyini arttırmak için kullanmalıdır (Çiftçi ve Özok, 2013).

Ders sürecinde yaşanan duygu ve davranışlara ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri değerlendirildiğinde sürece ilişkin olumlu ve olumsuz görüşlerin yaklaşık olarak yarı yarıya olduğu ve birbiriyle örtüştüğü görülmüştür. Derste yaşanan olumsuz duygulardan biri olan yorgunluğun da seçmeli derslerin son saatlerde yapılıyor olmasından kaynaklandığı belirtilmiştir. Bu sonuç daha önce yapılan Kaya’nın (2013) çalışmasındaki seçmeli derslerle birlikte ders saatlerinin uzamasının yorgunluğa neden olduğu ve gün içinde 7-8 saat ders yapılmasının verimli olmadığı bunun da öğrencilerde bıkkınlık ve okuldan soğuma eğilimini tetiklediği bulguları ile örtüşmektedir. Bu durum ile derslerde yapılan gözlem sonuçları genel olarak uyumludur. Bu bağlamda, ülkemizde yerleşmiş bir eğitim sisteminin olmaması ve eğitim sisteminde sıkça yapılan değişikliklerin belli bir amaca yönelik yapılmadığı, dolayısıyla seçmeli dersler uygulamasında yapılan değişikliklerin de bir takım aksaklıklara yol açtığı söylenebilir.

Araştırmanın sonuçları doğrultusunda geliştirilen öneriler aşağıda verilmiştir.

- Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini doğrultusunda seçim yapmalarına daha fazla olanak sağlanmalıdır.
- Öğretmen, öğrenci ve velilere seçmeli derslerin tanıtım (içeriği, özellikleri, uygulaması vb.) çalışmaları yaygınlaştırılmalıdır. Bu doğrultuda seçmeli dersler seçim yönergesi hazırlanabilir.
- Seçmeli derslerin tümü için öğretmene kılavuz kitap ve öğrenciye kaynak kitap sağlanmalıdır.
- Öğretmenler seçmeli derslerin öğretim programlarına ulaşmaları konusunda bilinçlendirilmelidir.
- Seçmeli derslerin felsefesi ile ilgili yönetici ve öğretmenlere yönelik hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimler düzenlenmeli ve seçmeli dersler sadece ana dersin pekiştiricisi olmaktan kurtarılmalıdır.
- Seçmeli dersler ile ilgili program geliştirme çalışmaları yapılmalıdır.
- Öğrencilerin seçmeli derslerde edindikleri bilgi ve becerilerin günlük yaşamlarına ve diğer derslere yansıtılmasını sağlayıcı etkinlikler düzenlenmelidir.
- Dersin niteliğine göre seçmeli dersin hangi ders saatinde olacağına dikkat edilmeli zihinsel aktivite gerektiren dersler öğrencilerin yorgun olduğu son ders saatlerine konmamalıdır.
- Seçmeli ders programlarında okul ortamına göre esneklik sağlanmalıdır. Öğretmenler öğrenci ilgi, isteklerini, okulun şartlarını ve olanaklarını göz önünde bulundurarak hazırlanırsa belirli bir program, materyal ve ön hazırlık dâhilinde seçmeli ders uygulaması daha verimli olabilir (Yayla ve Kozikoğlu, 2013).

KAYNAKÇA

- Akay, Y. (2012). *Aile katılımlı performans görevlerinin ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin matematik dersi erışı ve tutumlarına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir
- Akpınar, B., Dönder, A., Yıldırım, B. ve Karahan, O. (2012). Eğitimde 4+4+4 sisteminin (modelinin) karşıt program bağlamında değerlendirilmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 36, 25-39
- Çırakoğlu, M. ve Saracaloğlu, A., S. (2009). İlköğretimin Birinci Kademesinde Çoklu Zekâ Kuramı Uygulamalarının Erişiyeye Etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 (2)
- Çiftçi, S. ve Özok, H., İ. (2014). Türkiye’de ve Dünya’da seçmeli dersler: PISA ve TIMSS sınavlarının etkililiği. *Kesintili Oniki Yıllık Zorunlu Eğitim Modelinde Seçmeli Dersler Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yayınları*, 112-123
- Demir C. ve Yapıcı M. (2007). Ana dili olarak türkçenin öğretimi ve sorunları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, IX, 2, 177-192
- Erdem, A. R., ve Genç, G. (2014). Ortaokul beşinci sınıfta seçmeli “matematik uygulamaları” dersini seçen öğrencilerin derse ilişkin görüşleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi - Journal of Qualitative Research in Education*, 2(2), 10-26
- Kaya, K. (2014). Okul idarecilerinin gözüyle seçmeli ders uygulaması. *Kesintili Oniki Yıllık Zorunlu Eğitim Modelinde Seçmeli Dersler Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yayınları*, 40-46
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. California: Sage Publications.
- MEB. (2008). Seçmeli derslerin seçim kriterlerinin değerlendirilmesi araştırması. Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı Kaynak Kitaplar Dizisi. http://yegitek.meb.gov.tr/tamamlanan/secmeli_dersler_arastirmasi.pdf 27.01.2014 tarihinde erişilmiştir.
- MEB. (2010). Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı ilköğretim okulları haftalık ders çizelgesi <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ilkogretim-okullari-haftalik-ders-cizelgesi/icerik/13> 28.01.2014 tarihinde erişilmiştir.
- MEB. (2012a). 12 Yıllık Zorunlu Eğitime Yönelik Uygulamalar. <http://www.meb.gov.tr/haberler/2012/12YillikZorunluEgitimeYonelikGenelge.pdf> 27.01.2014 tarihinde erişilmiştir.
- MEB. (2012b). Temel Eğitim Genel Müdürlüğü seçmeli dersler ile ilgili genelge <http://ttkb.meb.gov.tr/> 29.01.2014 tarihinde erişilmiştir.
- MEB. (2012c). Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı İlköğretim Kurumları (ilkokul ve Ortaokul) Haftalık Ders Çizelgesi. <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ilkogretim-kurumlari-ilkokul-ve-ortaokul-haftalik-ders-cizelgesi-ve-kurul-karari/icerik/76> 28.01.2014 tarihinde erişilmiştir.
- MEB. (2013a). İlköğretim kurumları (ilkokul ve ortaokul) haftalık ders çizelgesinin ortaokul kısmında değişiklik yapılması. <http://ttkb.meb.gov.tr/www/haftalik-ders-cizelgeleri/kategori/7> 29.01.2014 tarihinde erişilmiştir.
- MEB. (2013b) MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü’nün “Seçmeli Dersler” konulu 11/06/2013 tarih ve 10.07/1325231 sayılı yazısı. 30.04.2014 tarihinde erişilmiştir.
- Taş, B. S. (2004). *Seçmeli ders programlarının öğretmen ve öğrenci görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi*. Basılmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana
- Ünal, D., P. (2013). Sınıf öğretmenlerinin 4+4+4 uygulamasına yönelik görüşleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2 (4) ISSN: 2146-9199
- Yayla, A. (2014). Seçmeli derslerin işlevselliği ve öğretmen görüşleri. *Kesintili Oniki Yıllık Zorunlu Eğitim Modelinde Seçmeli Dersler Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yayınları*, 17-28
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (7. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık

Ek 1. Gözlem Formu

Amaç:

Bu gözlemin amacı, öğrenci ve öğretmen açısından seçmeli derslerin nasıl işlendiğini, derslerin öğrencilere katkısını, öğrenci ve öğretmenlerin ders sürecindeki duygu ve düşüncelerini ortaya koymaktır.

Araştırma soruları:

1. Öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre seçmeli dersler nasıl işlenmektedir?
2. Öğretmenlerin kullandıkları yöntem ve teknikler nelerdir?
3. Öğrenciler derse aktif olarak katılmakta mıdır?
4. Derslerin içeriği nasıl ele alınmaktadır?
5. Seçmeli dersler öğrencilere nasıl katkılar sağlamaktadır?
6. Ders sürecinde öğrencilerin hissettikleri nelerdir?
7. Ders sürecinde öğretmenlerin hissettikleri nelerdir?

Veri Toplama:

İlköğretim 5. ve 6. sınıf düzeyinde bir matematik uygulamaları, spor ve fiziki etkinlikler ve yabancı dil seçmeli derslerinde yukarıda belirtilen amaç doğrultusunda 3'er ders saati 3 ders gözlenecektir. Aşağıda yer alan boyutlara göre notlar alınacaktır. Araştırma verisi sınıf ortamı dört boyutu çerçevesinde toplanacaktır.

(1) Sınıf ortamı: Sınıf içindeki fiziksel ortama ilişkin bilgiler (sıra düzeni, sınıf içindeki resim, levha, duvar rengi gibi fiziksel özellikler), sosyal ortama ilişkin bilgiler (öğrenciler ve öğretmenin çeşitli özellikleri, öğrenci sayısı gibi) psikolojik ortama ilişkin bilgiler (öğretmen-öğrenci ilişkisi, davranış biçimleri gibi) ve bilişsel ortam (sınıf içi ortama yön veren içerik, içeriğin paylaşımı ve dağılımı, kullanılan yöntem ve teknik gibi),

(2) Sınıfın biçimsel yapısı: Sınıfın içindeki rollere, sorumluluklara ve değerlendirmelere ilişkin bilgiler

(3) Sınıf içi etkileşim: Öğretmen ve öğrenciler arasındaki ve öğrencilerin kendi aralarındaki etkileşim biçimleri.

(4) Bilişsel yapı: Ders sürecinin öğrenciye ve öğretmene sağladığı yararlar veya zararlar.

(5) Duyuşsal yapı: Ders sürecindeki öğrenci ve öğretmenlerin hissettikleri...